

Andre van Houwelingen
klinisch psycholoog, psychotherapeut
Seksuoloog
Supervisor VGCT, NVP, NIP

Disclosure

- Ik heb geen belangen.

(potentiële) belangenverstrengeling	Geen / Zie hieronder
Voor bijeenkomst mogelijk relevante relaties met bedrijven	Bedrijfsnamen
<ul style="list-style-type: none"> • Sponsoring of onderzoeksgeld • Honorarium of andere (financiële) vergoeding • Aandeelhouder • Andere relatie, namelijk ...	<ul style="list-style-type: none"> • geen • geen • geen • geen

Persoonlijkheidsstoornissen en Diabetes

- Persoonlijkheid
- Persoonlijkheidsstoornissen
- Ontwikkeling persoonlijkheidsstoornissen: Hechtingstheorie van Bowlby
- Onderzoek naar hechtingsstijlen: Ainsworth
- Communicatie met patient: roos van Leary
- Onderzoek naar hechting, persoonlijkheidsstijlen en de invloed op DM
- Take home message.

Wat is persoonlijkheid?

- Persoonlijkheid is een reeks **eigenschappen** die een persoon kenmerken.
- De eigenschappen komen tot uitdrukking in wat deze denkt (**cognitie**), voelt (**affect**) en doet (**gedrag**).
- Dit geheel van eigenschappen beschrijft de manier waarop een persoon in verschillende situaties zal reageren (**context**):
- **Coping**: hoe deze met stress omgaat.
- **Motivatie**: of diens handelen bepaald wordt door interne factoren (ik wil) of externe factoren (ik moet).

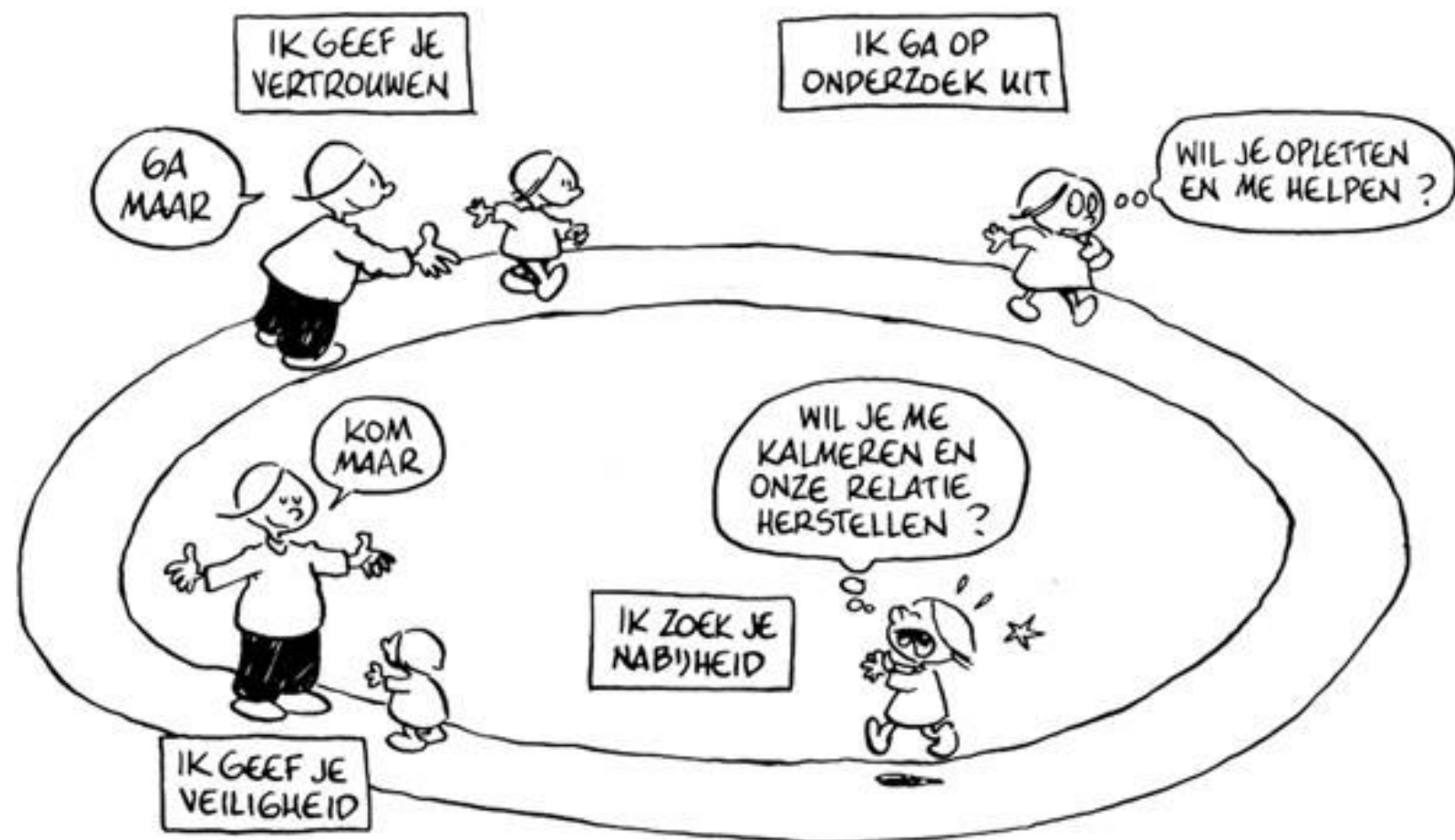
Hoe ontwikkelt een persoonlijkheid zich

- Persoonlijkheid is een patroon van diep ingesleten en breed gemanifesteerde cognitieve, affectieve en openlijke gedragstrekken, die over langere tijd blijven bestaan.
- Persoonlijkheid ontstaat door een samenspel tussen biologische disposities (temperament) en leerervaringen (sociaal leren)
- Door dit samenspel leert het kind de wereld om zich heen te begrijpen (cognities) en hoe hij zich dient te gedragen (gedrag, coping) en wat het mag voelen (affect).
- We noemen dit proces selectieve informatieverwerking.
- Voorbeelden: mama en papa zijn lief. Jongens mogen niet huilen. Ik ben dom etc.

Persoonlijkheid

- Hechting:
- Bowlby: bio-sociaal model. Hechting aangeboren, om te overleven
- Ainsworth: deed onderzoek: Still face experiment
- Belangrijk bij hechting: emotieregulatie.
- Vier hechtingstijlen: Veilig (Jij bent ok, ik ben ok) en
- onveilige hechting, angstig, vermijdend of gemengd.

① CIRKEL VAN VEILIGHEID EN VERTROUWEN

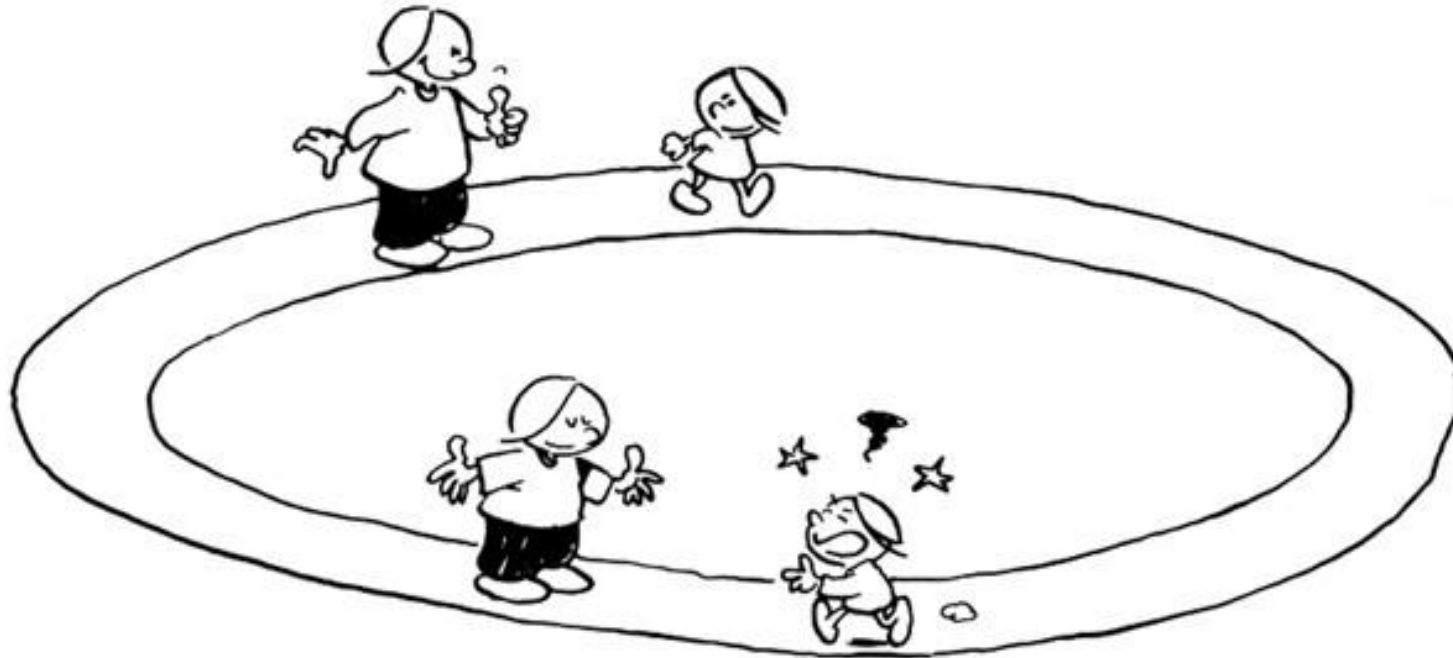

② VEILIGHEID EN VERTROUWEN VAARDIGHEDEN VAN OUDERS

HELPEN EN OPLETTEN

- VOORUITLOPEN OP SITUATIES.
- GRENZEN STELLEN.
- STRUCTUUR BIEDEN.
- TROTS TONEN EN COMPLIMENTEN GEVEN.

KALMEREN EN REPAREREN

- PLEZIER DELEN.
- TROOSTEN, GERUST STELLEN.
- BOOSHEID IN GOEDE BANEN LEIDEN.
- DE RELATIE HERSTELLEN NA ONBEGRIP.

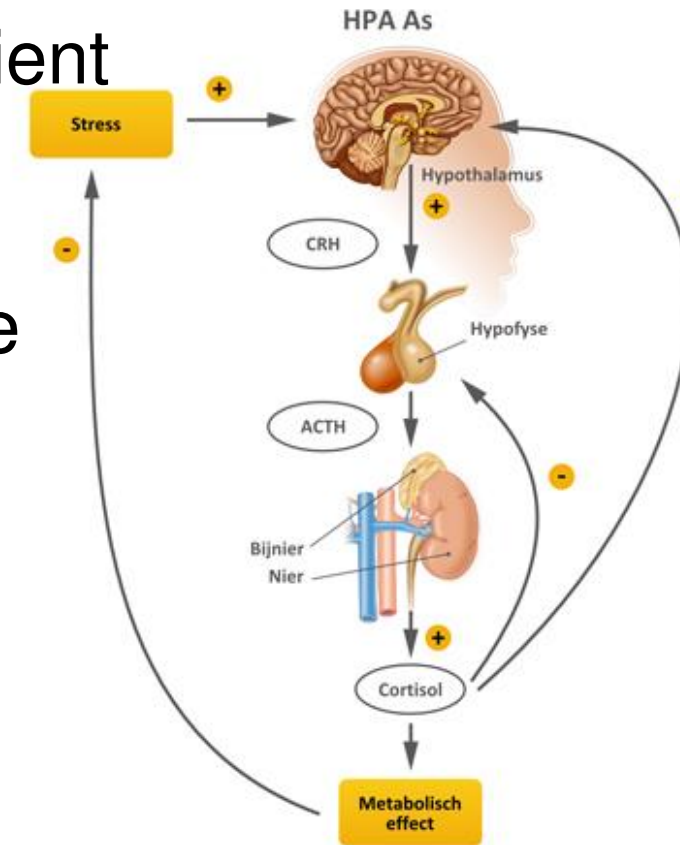
Hechtingstijlen

- Hechten is een **aangeboren** eigenschap, die nodig is om de wereld te kunnen verkennen.
- Wanneer er **dreiging** is kan het kind terugvallen op de veilige basis, de hechtingsfiguur.
- Hechtingstijl is **voorspelbaar**
- Het ontwikkelt zich als een **stabiel** patroon
- De eigen hechtingstijl wordt getriggerd bij bedreiging of plotselinge afwezigheid van de hechtingsfiguur.

Hechting bij ziekte en in medische setting

- Hechtingstijl is een cognitief schema, dat voorspelt hoe iemand zal reageren bij stress.
- Bij ziekte en in medische situaties, waarbij de patient in een afhankelijke situatie komt worden hechtingstijlen duidelijk
- Onveilige hechting: stress leidt tot activatie van de HPA-as
- Veilige hechting: activatie sympatisch ZS.

Gevolgen van hechting op compliance

- Hechting heeft invloed op emotieregulatie.
- Emotieregulatie heeft effect op zelfzorg,
  - Direct: stress leidt tot hoge bloedsuikers bijvoorbeeld.
  - en indirect: motivatie
- Persoonlijkheidskenmerken hebben effect op de effectiviteit van de therapeutische relatie

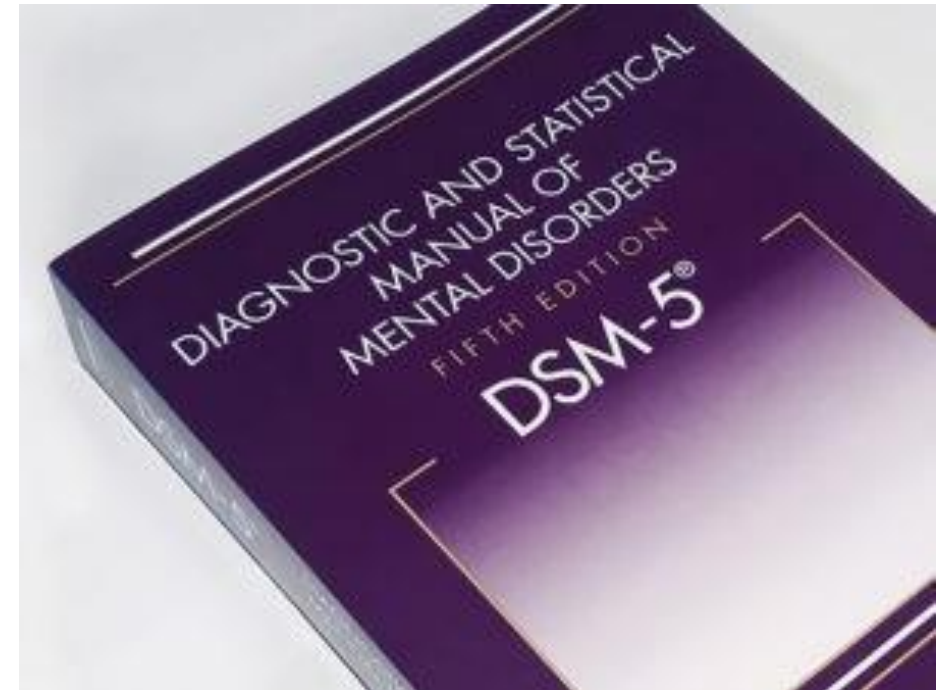
Wat is een persoonlijkheidsstoornis

- Persoonlijkheidskenmerken plaats je op een continuum van bijvoorbeeld sociaal onzeker (licht) naar sociaal angstig (sterk)
- Bij een persoonlijkheidsstoornis zijn bepaalde eigenschappen erg sterk aanwezig.
- Transtemporeel
- Transsituationeel
- Diagnostiek

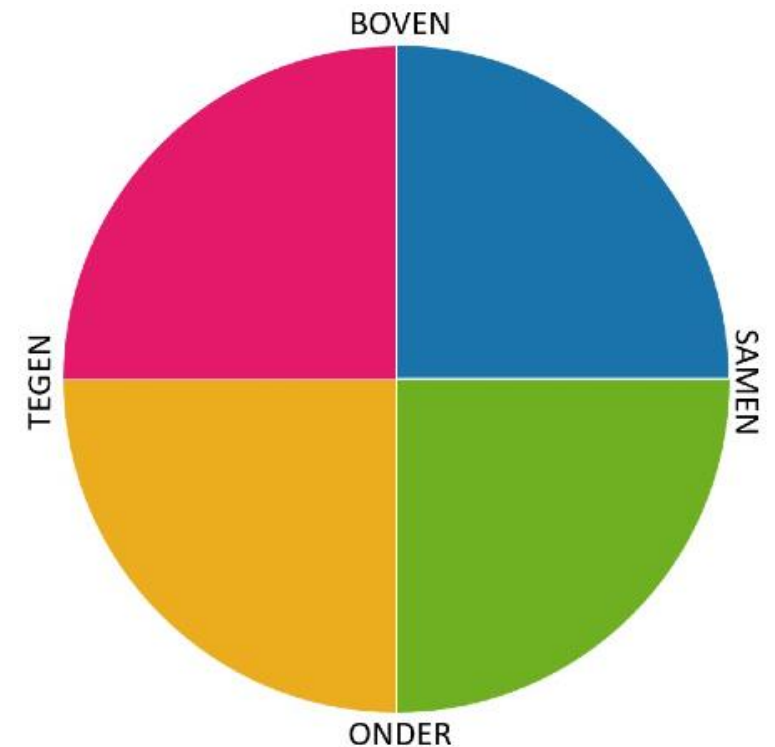
Persoonlijkheidsstoornissen in de DSM5

- Cluster A: paranoid, schizotypisch, schizoid (1%)
- Meestal zijn deze mensen eenzaam.

- Cluster B: borderline (1 - 2%), teatraal (2 - 3%), narcistisch (1 - 4%), antisociaal (1-4%)
- Moeite met het beheersen van emoties

- Cluster C: vermijdend (2,4%), dwangmatig (2,1%), afhankelijk (1,7%)
- Angstig

- Data kenniscentrum persoonlijkheidsstoornissen.

Persoonlijkheid in de communicatie

- De roos van Leary is een bruikbaar model om in kaart te brengen hoe de communicatie of interactie met de patient verloopt.
- Het is een interactief model

Boven Tegen

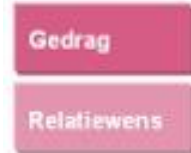
Concurrerend:
Kijk eens hoe goed ik ben

Offensief:
Wees bang voor mij

Onder Tegen

Opstandig:
Minacht me maar

Teruggetrokken:
Laat me met rust

TEGEN
eigen
belang

Boven Samen

Leidend:
Luister naar mij

Helpend:
Wij mogen
elkaar

Onder Samen

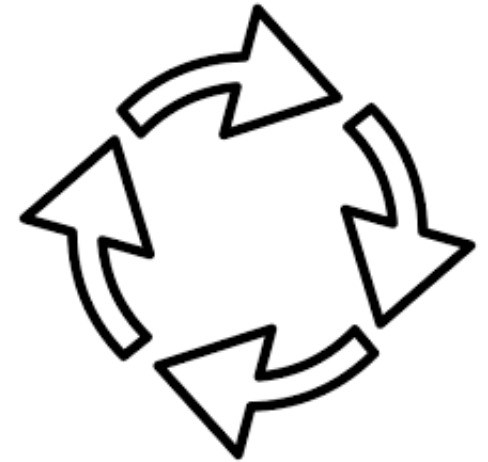
Meewerkend:
Ik doe wat jij
wilt

Afhankelijk:
Help me

SAMEN
andermans
belang
samen-gedrag roept
samen-gedrag op

Onderzoek naar Persoonlijkheid en DM

- Effect van DM op psychische gezondheid is erg groot:
- Bij DM voor 18^e levensjaar!
- 3 keer vaker depressieve stoornis
- 2 keer vaker moeite met emotieregulatie (borderline ps)
- 2 keer vaker boulemie
- Diabetes distress, diabetes vermoeidheid.
- Gevolg is ook een slechtere glycemische controle.
- (Roy & Lloyd 2012)

Effect hechtingsstijl van de ouders op kind en de hechtingsstijl van het kind op DM

- De afwezigheid van een betrouwbare ouder die bescherming biedt in negatieve situaties, zoals bij de diagnose DM, leidt tot hogere percentages:
  - Slechte eetgewoonten
  - Roken
  - Alcoholgebruik
  - (dus: meer moeite om zichzelf te beheersen en emoties in goede banen te leiden...)
  - Lagere uitkomst op emotioneel welzijn.
  - Meer stress en dus slechtere zelfzorg
  - Deze ouders zijn niet goed in staat zich te verplaatsen in en in te spelen op de behoeften van het kind (mentaliseren)
-
- (Bellis et al 2017 en Garrett, Ismail & Fonagy 2021)

Take home message

- Veilige hechting leidt tot goede emotieregulatie en goede zelfzorg en goede persoonlijke ontwikkeling
- Onveilige hechting leidt tot slechte **zelfzorg** en **compliance** en kan leiden tot het ontwikkelen van een **persoonlijkheidsstoornis**.
- Ga hierover het gesprek aan met de psycholoog in je team. Je hoeft het niet alleen te doen!

